

Pašije a Kristův kříž

Pavel, z Boží vůle povoláný za apoštola Krista Ježíše, a bratr Sosthenes... všem, kteří kdekoli vzývají jméno Pána Ježíše Krista, Pána svého i našeho. Milost vám a pokoj od Boha, našeho Otce, a od Pána Ježíše Krista. (1 Kor 1, 1.2b–3)

Pohled na Kristův kříž musí stále pohoršovat. Jakmile začneme uklidňovat své svědomí zbožnými poučkami „takhle si to Pánbůh představoval“, ocitáme se na velmi tenkém ledě. Filmová zpracování pašijí tak ráda přemítají o lidské krvi a smrti. Evangelní svědectví nám naštěstí nabízejí odlišný způsob hledání „moudrosti Kříže“.

1. PŘÍPRAVA A KLÍČOVÉ POJMY

Svědectví o Kristu bylo mezi vámi potvrzeno, takže nejste pozadu v žádném duchovním obdarování a očekáváte zjevení našeho Pána Ježíše Krista. On vás také bude utvrzovat až do konce, abyste byli bez úhony v onen den našeho Pána Ježíše Krista. Věrný je Bůh, a on vás povolal do společenství s jeho Synem Ježíšem Kristem, naším Pánem! (1 Kor 1, 6–9)

O čem rozmlouváte v těchto dnech vy? Co prožíváte?

S čím přicházíte k dnešní bohoslužbě?

Když se obětujete pro rodinu, děti, farnost, neznehodnocujete sami sebe?

Kde je hranice mezi obětí, vyhořením a sebevraždou?

Na co potřebuje Bůh prolitou krev svých věrných?

Ač se při pohledu na Kristův kříž běžně hovoří o **oběti**, měli bychom být opatrní. Kdo má koho obětovat? Kdo potřebuje, aby mu bylo obětováno? Potřebuje Nebeský Otec zakrvácenou mrtvolu svého syna ke své spokojenosti? To má být ten Bůh Milosrdenství? Zvrhlá představa! Krom nábožensko-politických představitelů Chrámu Ježíšovu smrt nikdo na zemi, ani na nebi nepotřeboval. Teprve „mladší“ novozákonní svatopisci začali Kristovu popravu chápat jako *oběť*, a to v souvislosti se svátkem Pesach a jeho obětní praxí. Avšak platí: „Kristus byl *poslušný až k smrti*, a to k smrti na kříži. Proto ho také Bůh povýšil a dal mu Jméno nad každé jiné jméno.“ (Flp 2, 8–9). A ještě o něco pozdější bibliční svatopisci pod dojmem výše řečeno začínají přehodnocovat obsah pojmu *oběť*, aby se konečně vymanili z těch potoků krve a bolesti (Žid 13, 15). Jsme o dva tisíce let zkušenější, a stále se v té krvi (běžně) brodíme... **✚** V čem je utěšující a radostné vidět na **dřevě kříže mrtvého muže**? I když se týká celého křesťanstva, právě toto vyobrazení je od středověku typické pro západní Církev (často bývá vysvětlováno v dějinném kontextu morových ran). Křesťanský východ je mnohem intuitivnější. Lidské tělo buď nezobrazuje vůbec, nebo symbolicky, nebo na kříži znázorňuje Krista Oslaveného a Vzkříšeného. Skrze kříž je *zjevný* nový život!

2. MODLITBA

Předsedající tentokrát nezačíná bohoslužbu znamením kříže, ale hned modlitbou.

Pane slávy,
zvěstujeme tvou smrt a vyznáváme tvé vzkříšení.
Hledíme na tvůj kříž,
na dřevo, na kterém jsi visel, abychom my měli život.
Kéž jsme si vždy plně vědomi
života, který pramení ze smrti,
světla, které vychází nad temnotou,
a naděje, která zahání strach.
Prosíme, přitáhni nás k sobě blíž,
abychom porozuměli slávě a moudrosti tvého kříže.
Neboť ty žiješ a kraluješ na věky věků.

3. PAŠIJE A KRISTŮV KŘÍŽ

Kristus mě poslal kázat evangelium, a to ne nějakou slovní moudrostí, aby smysl Kristova kříže nebyl vyprázdněn. Nauku o kříži totiž považují za hloupost ti, kdo jsou na cestě k záhubě. Nám však, kteří jdeme ke spáse, je projevem Boží moci. Stojí totiž v Písmu: (1 Kor 1, 17–19a)

V Jeruzalémě se všechno chystá na svátky. V hrncích se vaří, peče, smaží, aby byla připravena všechna jídla pro tradiční sváteční večeri. Muži se jdou podívat k paláci, Pilát by měl podle zvyku propustit jednoho ze synů Izraele. Odpoledne se pak zastaví v Chrámě, kde se budou porážet beránci a oni si vezmou příděl jehněčího masa domů. Už se nemohou dočkat příjemně rozverného večera. Během pesachové večere není důvod k pláči. Galilejští poutníci však oplakávají svého Učitele. Oproti jiným evangeliím se v Janově vyprávění krev připravovaných beránců mísí s krví Beránka Božího na Golgotě (Jan 1, 29). Jen Josef a Nikodém, kteří místo tradiční večere jdou vypravovat pohřeb, se rituálně poskvrní a toho večera k pesachovému stolu se svými rodinami nezasednou.

Umučení našeho Pána Ježíše Krista podle Jana. 18, 1 – 19, 42 (BOG+jäg)

Ježíš je zatčen: 18, 1–11

E Ježíš vyšel se svými učedníky za potok Kedron, kde byla zahrada. Vstoupil do ní, on i jeho učedníci. To místo znal i jeho zrádce Juda, protože se tam Ježíš často scházel se svými učedníky.

Juda si tedy vzal vojenskou četvu a od velekněží a farizeů služebníky a šel tam s pochodněmi, s lucernami a se zbraněmi. Ježíš věděl všechno, co na něj má přijít. Vystoupil tedy a zeptal se jich:

J „Koho hledáte?“

Ž „Ježíše Nazaretského“

J „JÁ JSEM!“

E Stál s nimi také zrádce Juda. Sotva jim tedy Ježíš řekl: „JÁ JSEM!“, couvli a padli na zem. Znovu je jich zeptal:

J „Koho hledáte?“

Ž „Ježíše Nazaretského.“

J „Už jsem vám přece řekl, že jsem to já. Hledáte-li mne, tyto zde nechte odejít.“

E To proto, aby se splnilo jeho slovo: „Z těch, které jsi mi dal, nenechal jsem zahynout nikoho.“

Šimon Petr měl při sobě meč; vytasil ho tedy, udeřil veleknězova služebníka a uťal mu pravé ucho. Ten sluha se jmenoval Malchus. Ježíš však Petrovi řekl:

J „Zastrč meč do pochvy! Což nemám pít kalich, který mi podal Otec?“

E Tu se četa s velitelem a židovští služebníci zmocnili Ježíše a svázali ho. Napřed ho vedli k Annášovi. Annáš totiž byl tchán Kaifáše, který byl v tom roce veleknězem. Byl to ten Kaifáš, který dal židům radu: „Je lépe, když jeden člověk umře za lid.“

Šimon Petr a jiný učedník šli za Ježíšem. Tento učedník se znal s veleknězem, proto vešel s Ježíšem do veleknězova dvora; Petr však zůstal u dveří venku. Ten druhý učedník, který se znal s veleknězem, vyšel tedy ven, promluvil s vrátnou a přivedl Petra dovnitř. Vrátná se Petra zeptala:

Ž „Nepatříš také ty k učedníkům toho člověka?“

P „Nepatřím.“

E Stáli tam sluhové a strážci velerady, kteří si rozdělali oheň, protože bylo chladno, a ohřívali se. Také Petr u nich stál a ohříval se.

Velekněz se vyptával Ježíše na jeho učedníky a na jeho učení. Ježíš mu odpověděl:

J „Já jsem mluvil k světu veřejně. Já jsem vždycky učival v synagoze a v Chrámě, kde se shromažďují všichni židé, a nic jsem nemluvil tajně. Proč se ptáš mne? Zeptej se těch, kdo slyšeli, co jsem k nim mluvil. Ti dobře vědí, co jsem říkal.“

E Sotva to vyslovil, jeden ze služebníků velerady, který stál přítom, dal Ježíšovi políček a řekl:

Ž „Tak odpovídáš veleknězi?“

J „Jestliže jsem mluvil nesprávně, dokaž, co bylo nesprávné. Jestliže však správně, proč mě biješ?“

E Annáš ho pak poslal svázaného k veleknězi Kaifášovi.

Šimon Petr stál u ohně a ohříval se.

Ž „Nepatříš také ty k jeho učedníkům?“

P „Nepatřím.“

E Jeden z veleknězových sluhů, příbuzný toho, kterému Petr uřadil ucho, řekl:

Ž „Copak jsem tě neviděl v zahradě s ním?“

E Petr to však znovu zapřel. Vtom právě kohout zakokrhal.

U Pilátova soudního dvora: 18, 28 – 19, 16

E Od Kaifáše vedli Ježíše do vládní budovy. Bylo časně ráno. Sami do vládní budovy nevstoupili, aby se neposkvrnili, ale aby mohli jíst pesachového beránka. Pilát tedy vyšel k nim ven a zeptal se:

P „Jakou žalobu vznášíte proti tomuto člověku?“

Ž „Kdyby to nebyl zločinec, nebyli bychom ti ho vydali.“

P „Vezměte si ho vy sami a suďte ho podle svého zákona!“

Ž „My nemáme právo nikoho popravit.“

E Tak se totiž mělo splnit Ježíšovo slovo, kterým naznačoval, jakou smrtí zemře.

Pilát se vrátil do vládní budovy, dal Ježíše předvolat a zeptal se ho:

P „Ty jsi židovský král?“

J „Říkáš to sám ze sebe, anebo ti to řekli o mně jiní?“

P „Copak jsem já žid? Tvůj národ, to je velekněží, mi tě vydali. Čeho ses dopustil?“

J „Moje království není z tohoto světa. Kdyby moje království bylo z tohoto světa, moji služebníci by přece bojovali, abych nebyl vydán židům. Ne, moje království není odtud.“

P „Ty jsi tedy přece král?“

J „Ano, já jsem král! Já jsem se proto narodil a proto jsem přišel na svět, abych vydal svědectví pravdě. Každý, kdo je z pravdy, slyší můj hlas.“

P „Co je to pravda?“

E Po těch slovech vyšel zase ven k židům.

P „Já na něm neshledávám žádnou vinu. Je však u vás zvykem, abych vám na svátek Pesach propustil jednoho vězně. Chcete tedy, abych vám propustil židovského krále?“

Ž *(hlasitě)* „Toho ne, ale Barabáše!“

E Ten Barabáš byl zloděj.

Potom Pilát vzal Ježíše a dal ho zbičovat. Vojáci upletli z trní korunu, vsadili mu ji na hlavu, oblékli ho do rudého pláště, předstupovali před něj a provolávali: „Buď zdrav, židovský králi!“ a bili ho. Pilát vyšel znovu ven a řekl židům:

P „Hle, dám vám ho vyvést, abyste uznali, že na něm neshledávám žádnou vinu.“

E Ježíš vyšel s trnovou korunou a v rudém plášti.

P „Hle, člověk!“

E Když ho však uviděli velekněží a služebníci, začali křičet:

Ž „Ukřižuj ho, ukřižuj!“

P „Vezměte si ho vy sami a ukřižujte, neboť já na něm neshledávám žádnou vinu.“

Ž „My máme zákon a podle toho zákona musí zemřít, protože dělal ze sebe Syna Božího.“

E Když Pilát uslyšel to slovo, ulekl se ještě více. Vešel proto zase do vládní budovy a zeptal se Ježíše:

P „Odkud jsi?

(delší pauza)

Se mnou nechceš mluvit?

Nevíš, že mám moc tě propustit, a že mám moc dát tě ukřižovat?“

J „Neměl bys nade mnou vůbec žádnou moc, kdyby ti nebyla dána shora. Proto má větší vinu ten, kdo mě tobě vydal.“

E Pilát se proto snažil ho propustit. Ale židé křičeli:

Ž „Když ho propustíš, nejsi přítel císařův. Každý, kdo se dělá králem, staví se proti císaři!“

E Jak Pilát uslyšel ta slova, nařídil vyvést Ježíše ven a zasedl k soudu na místě zvaném Kamenná dlažba, hebrejsky Gabbatha. Byl den příprav na svátek Pesach, kolem poledne.

P „Hle, váš král!“

Ž *(hlasitě)* „Pryč s ním! Pryč s ním! Ukřižuj ho!“

P „Vašeho krále mám ukřižovat?“

Ž „Nemáme krále, ale jen císaře!“

E Tu jim ho vydal, aby byl ukřižován. Vzali tedy Ježíše.

Ukřižování: 19, 17–30

E On sám si nesl kříž a šel na místo zvané Lebka, hebrejsky Golgota. Tam ho ukřižovali a s ním ještě dva jiné, každého po jedné straně, a Ježíše uprostřed. Pilát dal také zhotovit a připevnit na kříž nápis v tomto znění:

JEŽÍŠ NAZARETSKÝ, ŽIDOVSKÝ KRÁL.

Tento nápis četlo mnoho židů, protože místo, kde byl Ježíš ukřižován, bylo blízko města; byl napsán hebrejsky, latinsky a řecky. Proto židovští velekněží říkali Pilátovi:

Ž „Nepiš: *Židovský král*, ale: *On tvrdil: Jsem židovský král.*“

P „Co jsem napsal, napsal jsem!“

E Když vojáci Ježíše ukřižovali, vzali jeho svrchní šaty a rozdělili je na čtyři části, každému vojákovi jednu; vzali i suknicí. Suknice byla nesešivaná, v jednom kuse setkaná odshora až dolů. Řekli si tedy:

Ž „Netrhejme ji, ale losujme o ni, komu připadne.“

E Tak se měl splnit výrok Písma:

*Rozdělili si mé šaty
a o můj oděv losovali.* ^{Ži 22, 19}
Právě tak to vojáci udělali.

U Ježíšova kříže stála jeho matka, příbuzná jeho matky Marie Kleofášova a Marie Magdalská. Když Ježíš uviděl svou matku a jak při ní stojí ten učedník, kterého měl rád, řekl matce:

J „Ženo, to je tvůj syn.“

E Potom řekl učedníkovi:

J „To je tvá matka.“

E A od té chvíle si ji ten učedník vzal k sobě.

Potom, když Ježíš věděl, že už je všechno dokonáno, řekl ještě:

J „Žízním.“

E Tak se mělo splnit Písmo. Stála tam nádoba plná octa. Nasadili tedy na yzop houbu naplněnou octem a podali mu ji k ústům. Když Ježíš přijal ocet, řekl:

J „Dokonáno je!“

E Pak sklonil hlavu a předal Ducha.

Chvilé tiché modlitby v kleče.

E Protože byl den příprav, takže mrtvá těla nesměla zůstat na kříži přes šabat – ten šabat totiž byl velký svátek – požádali židé Piláta, aby byly ukřižovaným přerazeny nohy a aby byli sňati. Přišli tedy vojáci a přerazili kosti prvnímu i druhému, kteří s ním byli ukřižováni. Když však přišli k Ježíšovi, viděli, že už je mrtvý. Proto mu kosti nepřerazili, ale jeden z vojáků mu kopím probodl bok a hned vyšla krev a voda.

Ten, který to viděl, vydává o tom svědectví a jeho svědectví je pravdivé. On ví, že mluví pravdu, abyste i vy věřili. To se stalo, aby se splnil výrok Písma: *Ani kost mu nebude zlomena.*^{Nm 9, 12} A na jiném místě v Písmu se říká: *Budou hledět na toho, kterého probodli.*^{Zach 12, 10}

Josef z Arimatie, který byl Ježíšovým učedníkem, ale ze strachu před židy jen tajným, požádal potom Piláta, aby směl sejmut Ježíšovo mrtvé tělo, a Pilát mu to dovolil. Přišel tedy a sňal jeho tělo.

Dostavil se tam i Nikodém, ten, který k němu přišel jednou v noci, a měl s sebou směs myrhy a aloe, asi sto liber. Vzali tedy Ježíšovo tělo a zavinuli ho s těmi vonnými věcmi do pruhů plátna, jak mají židé ve zvyku pohřbívat. Na tom místě, kde byl ukřižován, byla zahrada a v té zahradě nová hrobka, kde nebyl ještě nikdo pochován. Tam tedy položili Ježíše, protože u židů byl den příprav a hrobka byla blízko.

– Slyšeli jsme slovo Boží.

Bezvládné tělo probité hřeby je vyzdvíženo vysoko nad hlavy okolostojících zvědavců. Ten pohled je drásající. To, co nyní vypadá jako cáry masa (srov. Žl 22, 18–19), vznášející se mezi nebem a zemí, Pilát ještě před pár hodinami nazval člověkem. „Ecce, homo!“ (Jan 19, 5). Nastala hodina, kdy byl Ježíš vyvýšen, aby k němu lidé mohli vzhlížet (srov. Jan 3, 14). Pro evangelistu Jana není pohled na Kristův kříž pouhou událostí smrti, ale *znamením*, které odpovídá na ty neustálé otázky *Proč?* Proč to nechal dojít tak daleko? Proč nesestoupil z kříže? „Kde je pravda?“, ptají se mnozí se společně s Pilátem. Ježíšovi přátelé však *kruciálnímu znamení* nerozumějí. Dřevo kříže jim překazilo plány na dlouho očekávané království Izraele. Král je mrtev (srov. Jan 12, 13). Pláčou a možná je dobře, že se s těmito svými státotvornými představami definitivně loučí. Není to mnoho dní, co Ježíš mluvil o pšeničném zrně, které potřebuje odumřít, aby přineslo užitek (Jan 12, 24). U obilného osiva se to zdá logické. Je to však platné i pro lidský život? Škoda, že si nepamatovali na jednu důležitou Ježíšovu

poznámku: „Když vytrváte v mém slovu, budete opravdu mými učedníky. Poznáte pravdu, a pravda vás osvobodí“ (Jan 8, 31–32).

Celé vyprávění začíná a končí na jednom místě: v zahradě, pod příkrovem noci. Nejdřív byli kolem Ježíše lidé, kteří se prsili, že ho nikdy neopustí. Jsou pryč. Nyní se Ježíšova těla dotýkají pouze dvě svědci, Josef a Nikodém. Dosud se k němu báli veřejně projevit své sympatie. Těto noci však ubité tělo balzamují až nadbytečným množstvím vonných mastí. Ta krásná vůně se line celou zahradou. Ve dvou lidech tam vystrojují královský pohřeb. V jejich očích (a podle vůně na jejich rukou) byl Ježíš skutečně *Židovský král* (ať už si v tom titulu představovali cokoli, vždyť se s ním znali jen zběžně). „Moje království není z tohoto světa.“ „JÁ JSEM.“ Ukřížovaný Ježíš, *vyzdvížen* všem nad hlavy, zůstává pravdivý sám sobě. Důvěřuje Otci, že neopouští své věrné. Je připraven dosvědčit, že jeho život přinese lidstvu svůj užitek (srov. Jan 12, 24). „Ačkoli to byl Syn Boží, naučil se svým utrpením *poslušnosti*.“ (Žid 5, 8). „Byl jako každý jiný člověk, ponížil se a byl *poslušný* až k smrti, a to k smrti na kříži. Proto ho také Bůh povýšil a dal mu Jméno.“ (Flp 2, 7c–9). Věrnost, poslušnost a důvěra! Čemu jsme se dnes naučili my?

Kristův kříž

Následuje tiché rozjímání nad tajemství kříže. Předsedající přečte následující větu z posledního listu Edith Stein z koncentračního tábora. Následuje dostatečná dlouhá chvíle ticha. Až uzná za vhodné, ukončí rozjímání a zopakuje citát:

*Moudrosti kříže může člověk dosáhnout jen tehdy,
když je mu dáno kříž důkladně pocítit.*

Rozjímání o Kristově kříži se zakončí např. parafrází žalmu 31.

Společnou odpovědí necht' jsou Ježíšova slova na kříži: „**Otče, do tvých rukou odevzdávám svého ducha.**“ (Lk 23, 46).

mou pevností jsi ty, Hospodine
utíkám do ní, kéž jsem zachráněn
vyhýbám se nástrahám nepřátel
svého ducha kladu do tvých rukou   *Odp.*

skloň se ke mně, pohleď na mé strasti
jsem troska, z níž se vytrácí život
všude se o mně šíří pomluvy
kdo mě potká, radši se mi vyhne   *Odp.*

pro své hoře už ani nevnímám
jsem na konci sil, úplně na dně
v očích nepřátel jsem už nebožtík
pouhé střepy z rozbité nádoby   *Odp.*

já však utíkám s nadějí k tobě
ať o mém osudu rozhodneš ty
ve tvé milosti je moje spása
jsi přece můj Bůh a já ti sloužím   *Odp.*

ty jsi mě ve své pevnosti ukryl
tvoje dobrotivost je nesmírná
už jsem se bál, žes na mě zapomněl
ale ty své věrné mocně chráníš   *Odp.*

4. ODPOVĚĎ PÍSMU

Židé si přejí znamení, Řekové zase hledají moudrost, ale my kážeme Krista ukřižovaného. Židy to uráží a pohané to pokládají za hloupost. Ale pro ty, kdo jsou povoláni, ať jsou to Židé nebo pohané, je Kristus Boží moc a Boží moudrost. (1 Kor 1, 22–24)

Modlitby věřících a modlitba Páně

Ve chvílích ticha se společně modleme:

Z následujících dvanácti modliteb lze některé vynechat dle vlastního uvážení.

Modleme se za svatou církev Boží.

Kéž ji Bůh a náš Pán naplní pokojem,
kéž ji dovede k jednotě a po celém světě chrání,
abychom všichni v míru a bezpečí mohli oslavovat Boha.

Chvilé tiché modlitby.

Modleme se za našeho papeže Františka.
Bůh a náš Pán si ho vyvolil za prvního mezi biskupy;
kež ho chrání a kež ho zachová své církvi,
aby dobře vedl svatý lid Boží.

Chvilé tiché modlitby.

Modleme se také za všechny, kdo se připravují na křest.
Kež Bůh a náš Pán otevře jejich srdce svému slovu
a kež se nad nimi smiluje,
aby se z vody a z Ducha svatého znovu narodili,
dosáhli odpuštění všech hříchů
a byli s námi spojeni v Ježíši Kristu, našem Pánu.

Chvilé tiché modlitby.

Modleme se také za všechny bratry a sestry, věřící v Krista.
Kež Bůh a náš Pán sjednotí všechny,
kdo žijí podle poznané pravdy,
a kež dovede svou církev k dokonalé jednotě.

Chvilé tiché modlitby.

Modleme se také za Židy.
Vždyť oni jsou první, kteří poznali jméno Hospodina, našeho Boha.
Kež ho stále více milují
a kež věrně zachovají smlouvu, kterou s nimi uzavřel.

Chvilé tiché modlitby.

Modleme se také za ty, kdo věří v Boha,
ale nepoznali jeho Syna, Ježíše Krista.
Kež je Duch Boží jejich světlem,
aby šli cestou, která vede ke spáse.

Chvilé tiché modlitby.

Modleme se také za ty, kdo v Boha nevěří.
Kež žijí poctivě podle svého poznání,
aby k Bohu nakonec došli.

Chvilé tiché modlitby.

Modleme se také za všechny politiky a státníky.
Kéž Bůh a náš Pán řídí jejich úmysly a rozhodnutí,
aby usilovali o skutečný mír a svobodu všech lidí.

Chvilé tiché modlitby.

Modleme se k našemu všemohoucímu Otci za všechny lidi.
Kéž Bůh nedopustí, aby bloudili,
kéž zažene hlad a odvrátí pohromy,
otevře žaláře a rozváže pouta.
Kéž vede bezpečně k cíli ty, kdo jsou na cestách,
a ty, kdo jsou v cizině, přivede domů,
kéž dá nemocným zdraví a umírajícím věčnou spásu.

Chvilé tiché modlitby.

Modleme se k Bohu,
který léčí i nejhlubší lidské nemoci,
za lidi stížené nynější pandemií.
Kéž uzdraví nemocné,
milosrdně k sobě přijme zemřelé.
Kéž odmění a povzbudí obětavé,
utěší smutné i bezradné
a vede lidskou vynalézavost tak, aby uměla
řešit to, co nás tíží.

Chvilé tiché modlitby.

Modleme se také za úrodu
a za potřebnou vláhu a déšť,
kéž Bůh ve své milosti zavlaží zemi
a daruje nám její plody,
vždyť i v tom spoléháme na jeho dobrotivost.

Chvilé tiché modlitby.

**Modleme se k Bohu, našemu Otci,
slovy, které nám odkázal Pán Ježíš:**

Otče náš, jenž jsi na nebesích,
posvěť se jméno tvé.
Přijď království tvé.
Buď vůle tvá jako v nebi, tak i na zemi.
Chléb náš vezdejší dej nám dnes.
A odpusť nám naše viny,
jako i my odpouštíme našim viníkům.
A neuveď nás v pokušení,
ale zbav nás od zlého.
(Neboť tvé je království i moc i sláva navěky.)
Amen.

5. TRAPNÝ ZÁVĚR

Učíme moudrosti, ale jen ty vyspělé posluchače. To však není moudrost tohoto světa ani moudrost těch, kdo tento svět ovládají. Jejich moc je už zlomena. Boží Moudrost, které učíme, je skrytá v tajemství. Bůh ji už před lety předurčil k naší slávě. Nikdo z těch, kdo vládnou tomuto světu neměl o ní tušení. Protože kdyby o ní něco věděli, nikdy by Pána slávy neukřižovali. (1 Kor 2, 6–8)

Jako učedníci opustili kříž, tak se i nyní účastníci rozejdou v trapném tichu.